

แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน : นาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21
FLIPPED CLASSROOM : THAI DANCE IN THE 21ST CENTURY

พิมพ์พรภัสร์ ลักษณะวิเชียร - Pimpholapat Laksanawichain ¹

ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ - Tipparat Sittiwong ²

กิตติพงษ์ พุ่มพวง - Kittipong Phumpuang ²

บทคัดย่อ

สังคมไทยทุกวันนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างมากมาย นาฏศิลป์ไทยก็เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่จะต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปัจจุบันวิชานาฏศิลป์ไทยเปิดสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาเกือบทุกระดับ มีกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นแบบแผนโดยใช้ระบบการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามการศึกษาในปัจจุบันส่วนมากเป็นวิธีการสอนแบบบรรยาย เนื่องจากเนื้อหาที่มีมากผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากที่ครูเป็นผู้บรรยายแต่ผู้เดียวทำให้การสอนมีระยะเวลาอันจำกัด ครูนาฏศิลป์จึงไม่สามารถถ่ายทอดวิชาให้ชนิดตัวต่อตัวแบบโบราณได้

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนแปลงบริบท ต้องเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อนำมาปรับใช้ในการสอน จากการสอนเป็นการจัดเตรียมแหล่งการเรียนรู้และกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านเหมาะกับการตอบสนองการเรียนการสอน เพราะมีเทคโนโลยีมากมายที่ทำให้ปัจจุบันเป็นยุคไร้พรมแดน

คำสำคัญ: ห้องเรียนกลับด้าน, นาฏศิลป์ไทย

¹ นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² อาจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Abstract

Thai society today has undergone many changes and development. Thai dance is an art form that must be developed in accordance with the changes of society. At present, Thai dance courses are offered at almost every level of educational institutions. The pattern using the teaching-learning system that is centered. However, the social conditions that people compete for the purpose of making a living to make a living teaching dance teacher has no time limit, so it can't not convey the kind of traditional face-up.

Therefore, today, as the world is entering the 21st century, teachers must change the context, learn to use technology to be used in teaching, from teaching to providing learning resources and activities that are conducive to learning. Knowing the learners whose classroom-based teaching methods are suitable for response to teaching and learning because there are many technologies that make today a borderless era.

Keyword: Flipped Classroom, Thai Dance

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาจึงต้องเชื่อมโยงกับสภาพสังคมที่มีความเป็นพลวัต ตลอดระยะเวลา 15 ปีที่โลกได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นั้น กล่าวได้ว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างรวดเร็วในทุกด้าน รูปแบบการดำเนินชีวิต และการเรียนรู้ของคนแตกต่างกันไปจากเดิมมาก การจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ได้มีการปรับตัว และพัฒนาเพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งสร้างระบบการศึกษาที่ส่งเสริมให้คนได้เรียนรู้ พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พัฒนาทักษะ และสมรรถนะในการทำงาน ตลอดจนการดำเนินชีวิตในศตวรรษใหม่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ประเทศไทยก็เช่นเดียวกับประเทศทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายใน และภายนอกประเทศจนถึงระดับโลก จากการศึกษาแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองกับการสร้างคนให้สามารถใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ จึงควรปรับปรุงระบบการศึกษาให้เป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายในศตวรรษใหม่ (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์, 2558)

ศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิควิธีการใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ทำให้สังคมเชื่อมโยงติดต่อสื่อสาร รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาและรวดเร็ว เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา รวมทั้งวิถีชีวิตของคนในสังคมที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี แล้วบริบททางการศึกษาที่มีส่วนสำคัญ ในการพัฒนาสังคมจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านวิทยาการ สังคม เศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การเตรียมคนที่มีทักษะและความสามารถในการปรับตัวให้มีคุณลักษณะสำคัญในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ได้อย่างรู้เท่าทัน โดยผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้และสร้างความร่วมมือกับผู้อื่นได้ สื่อสารกับสร้างสรรค์ให้เกิดผลที่ต้องการได้ สามารถพัฒนาความสามารถของตัวเองได้อย่างเต็มที่ เก่งที่จะเรียนรู้ด้วยวิธีการของตัวเองอย่างดีที่สุด

สามารถชี้แนะตัวเองในเรื่องการเรียนรู้ให้ได้ ลึกซึ้งในการคิดและประเมิน สื่อความได้ดีและสร้างสรรค์ได้ สร้างของใหม่ได้ สื่อความข้ามพรมแดน คิดนอกกรอบและสามารถเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามได้อีกด้วย (วิจารณ์ พานิช, 2555) จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่าบทบาทผู้เรียนจากการเรียนด้วยวิธีการรับ (Passive learning) มาเป็นการเรียนรู้ (Active learning) อันเกิดจากการที่ผู้เรียนอยู่ในบริบทที่สอดคล้องกับสังคมรอบตัวและเนื้อหาบริบทที่ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิดเห็น ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการเรียน และผู้เรียนติดต่อสื่อสารกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในดังกล่าว Bergman และ Sams ครูชาวอเมริกัน จึงได้นำเสนอการจัดการเรียนการสอนที่เป็นสาระของคำว่า “ห้องเรียนกลับด้าน” ที่มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจากประสบการณ์การสอนและถ่ายทอดเนื้อหาจากหนังสือเรื่อง Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day เขียนโดย Bergman และ Sams ครูชาวอเมริกัน

ดังนั้น เพื่อให้ตอบสนองการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้สอนก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงบริบทวิธีการสอน และเข้าใจบทบาทของนักเรียนที่แตกต่างไปจากเดิม การเรียนรู้จะไม่จำกัดเฉพาะแต่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถเรียนรู้นอกเวลา ทุกที่ทุกเวลาได้ การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งเหมาะสมและตอบสนองการเรียนการสอนและนโยบายของหน่วยงานที่กำกับดูแลให้ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพความเป็นไป เพื่อส่งเสริมและเสนอแนะการจัดการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ที่เน้นการสร้างเสริมความเข้าใจ ทักษะการคิด การวิเคราะห์สังเคราะห์ การใช้เทคโนโลยีมากกว่าเน้นการสอนให้จำเพียงอย่างเดียว ฉะนั้นจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัยจำเป็นต้องใช้การเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าว

ความหมายและความเป็นมา “ห้องเรียนกลับด้าน”

ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) หมายถึง การสอนลักษณะหนึ่งซึ่งแตกต่างไปจากการสอนปกติที่ผู้เรียนจะศึกษาเนื้อหาที่ผู้สอนบรรยายจากสื่อวีดิทัศน์ โดยใช้เวลานอกชั้นเรียน ส่วนเวลาในชั้นเรียนจะใช้ในการเรียนรู้แบบสืบสวนความรู้และทำการบ้านที่ผู้สอนมอบหมายให้ (McMahon, 2013)

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านเกิดจาก การจัดการเรียนการสอนนักเรียนระดับมัธยมปลายที่โรงเรียน Woodland Park High School เมือง Woodland Park รัฐ Colorado สหรัฐอเมริกา โดยครูผู้สอนวิทยาศาสตร์สองคนชื่อ Jonathan Bergmann และ Aaron Sams ราวปี ค.ศ. 2007 ที่เขาได้เริ่มทำการบันทึกเทปวิดีโอซึ่งเป็นเนื้อหาสาระการสอนเพื่อให้นักเรียนนำไปศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน แล้วให้ผู้เรียนนำเอาผลการศึกษารับรู้ด้วยตนเองนำกลับมาสู่กระบวนการอภิปราย สืบค้นเพื่อหาบทสรุปของคำตอบที่ชั้นเรียนอีกครั้งหนึ่ง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์ทางการเรียนดังกล่าว ซึ่งวิธีการเรียนแบบนี้เป็นการเรียนแบบกลับทางแนวคิดจากแบบเดิมที่ต้องเรียนเนื้อหาที่โรงเรียนและนำกลับไปทำที่บ้าน โดยให้เรียนเนื้อหาที่บ้านด้วยตนเอง แล้วนำงานหรือประสบการณ์ที่ได้รับมาทำการเรียนรู้เพิ่มเติมที่โรงเรียนร่วมกันกับเพื่อนต่อไป โดยครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำชี้แจงในประเด็นคำตอบที่เกิดขึ้น ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ภายหลังได้พัฒนาและขยายขอบข่ายไปกว้างขวางโดยเฉพาะการปรับใช้กับสื่อ ICT หลากหลายประเภทที่มีศักยภาพค่อนข้างสูงในปัจจุบัน (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

รูปที่ 1 Aaron Sams (ซ้าย) และ Jonathan Bergmann (ขวา) ผู้ริเริ่มพัฒนารูปแบบห้องเรียนกลับด้าน
ที่มา: <https://www.google.co.th/search?q=Jonathan+Bergmann&hl=th&tbm>

ดังนั้น ห้องเรียนกลับด้านจึงเป็นแนวทางการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง กลับด้านจากการเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นผู้สอน และเปลี่ยนการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมและผู้สอนทำหน้าที่เป็นโค้ช (Coach) คอยแนะนำให้ผู้เรียน วิจารณ์ ฟานิช (2556) อธิบายเหตุผลที่ควรกลับทางห้องเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ ดังนี้

1. เพื่อเปลี่ยนวิธีการสอนของผู้สอนจากการบรรยายหน้าชั้นเรียน
2. เพื่อใช้เทคโนโลยีการเรียนที่ผู้เรียนสมัยใหม่ชอบ
3. ช่วยผู้เรียนที่มีกิจกรรมที่ไม่สามารถเรียนภายในชั้นเรียนปกติ บางคนเป็นนักกีฬาต้องขาดเรียนไปแข่งขัน
4. ช่วยผู้เรียนเรียนรู้ซ้ำที่ชวนขวยในห้องเรียนกลับด้าน ผู้เรียนเหล่านี้จะได้รับความเอาใจใส่ของครู
5. ช่วยผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันให้ก้าวหน้าในการเรียนตามความสามารถของตน เพราะผู้เรียนสามารถฟังวิดีโอที่ค้นก็ได้หยุดตรงไหนก็ได้
6. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถหยุดและย้อนกลับครูของตนได้ ทำให้ผู้เรียนจัดเวลาเรียนตามที่ตนเองพอใจ
7. ช่วยให้อุปสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเพิ่มขึ้นตรงกันข้ามกับสิ่งที่เรียกว่าการเรียนแบบออนไลน์ การกลับทางห้องเรียน ยังคงเป็นการเรียนแบบผู้เรียนมาโรงเรียนและผู้เรียนสัมผัสกับผู้สอน ห้องเรียนกลับทางเป็นการใช้พลังทั้งของระบบออนไลน์และระบบพบหน้า ช่วยเปลี่ยนหรือเพิ่มบทบาทของครูให้เป็นทั้งพี่เลี้ยง (Mentor) เพื่อน (Neighbor) และผู้เชี่ยวชาญ (Expert)
8. ช่วยให้ผู้สอนรู้จักผู้เรียนดีขึ้น หน้าที่ของผู้สอนไม่ใช่เพียงช่วยให้ศิษย์ได้วิชาหรือเนื้อหา แต่ต้องกระตุ้นแรงบันดาลใจ (Inspire) ให้กำลังใจ รับฟัง
9. ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน
10. ช่วยให้เห็นคุณค่าของความแตกต่าง การกลับทางในชั้นเรียนช่วยให้ครูเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนแต่ละคน
11. เป็นการเปลี่ยนการจัดการห้องเรียน

12. เปลี่ยนคำสนทนากับพ่อแม่ผู้เรียน จากถามว่าผู้เรียนอยู่ในโอวาทเป็นถามว่าผู้เรียนได้เรียนรู้หรือไม่
13. ช่วยให้เกิดความโปร่งใสในการจัดการศึกษา

สรุปแนวคิดรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน ห้องเรียนกลับด้านเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ครูต้องเปลี่ยนแปลงบริบทของครูผู้สอน เป็นการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะการเรียนรู้จากรูปแบบห้องเรียนกลับด้านจะเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจจากเนื้อหาที่ครูจัดเตรียมให้ นอกห้องเรียน หรือจากแหล่งเรียนรู้สารสนเทศอื่น ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตัวเอง กลับมาทำกิจกรรมในห้องเรียนร่วมกับเพื่อนและครูผู้สอนในลักษณะที่ว่า “เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน”

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมกับห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

ห้องเรียนแบบเดิม (Traditional)	ห้องเรียนแบบใหม่ (Flipped Classroom)
ก่อนเรียน Warm-up	ศึกษาการบรรยายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
ทบทวนบทเรียนย้อนหลัง	ซักถาม (ถาม - ตอบ) คลิปวิดีโอ
บรรยายเนื้อหาใหม่	ศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองผ่านออนไลน์
กลับบ้านทำกิจกรรมที่ครูมอบหมาย	ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูมอบหมาย
ทำการบ้านไม่ได้ ต้องลอกเพื่อนตลอด	หรือสรุปความเข้าใจ ความคิดรวบยอด หรือห้องปฏิบัติการ

ที่มา: วิจารย์ พานิช (2556) ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง. หน้า 13

แนวคิดของห้องเรียนกลับด้านในเบื้องต้นนั้น มีบทสรุปเปรียบเทียบให้เห็นถึงรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบกลับด้าน (Flipped Learning) กับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม (Traditional Learning) กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านนั้นจะมุ่งเน้นการสร้างสรคองค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ตามทักษะ ความรู้ความสามารถและสติปัญญาของเอกัตบุคคล (Individualized Competency) ตามอัตราความสามารถทางการเรียนแต่ละคน (Self-Paced) จากมวลประสบการณ์ที่ครูจัดให้ผ่านสื่อเทคโนโลยี ICT หลากหลายประเภทในปัจจุบัน และเป็นลักษณะการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนอย่างอิสระทั้งด้านความคิด และวิธีปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนแบบเดิมที่ครูจะเป็นผู้ป้อนข้อมูลประสบการณ์ให้ผู้เรียนในลักษณะของครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) ดังนั้น การสอนแบบกลับทางจะเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือครูไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้แต่จะทำบทบาทเป็นติวเตอร์ (Tutors) หรือโค้ช (Coach) ที่จะเป็นผู้จุดประกาย และสร้างความสนุกสนานในการเรียน รวมทั้งเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Facilitators) ในชั้นเรียนนั้น ๆ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

รูปที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน

ที่มา: <https://loan2814.wordpress.com/2016/11/02/what-is-clipped-classroom>

การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนเน้นการสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบรอบด้านหรือ Mastery Learning นั้นจะมีองค์ประกอบสำคัญที่เกิดขึ้น 4 องค์ประกอบที่เป็นวัฏจักร (Cycle) หมุนเวียนกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ที่เกิดขึ้น ได้แก่

รูปที่ 3 องค์ประกอบทั้ง 4 การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

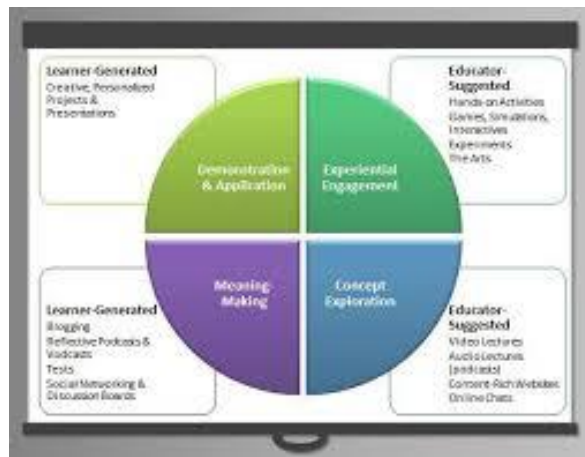
ที่มา: <https://www.google.co.th/search?hl=th&biw=1366&bih=576&tbm=isch&sa=1&ei=DkLgXPjvE8r0vgT1oYioCA&q=องค์ประกอบทั้ง+4+การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน>

1. การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experiential Engagement) โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะวิธีการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อเรียนเนื้อหาโดยอาศัยวิธีการที่หลากหลายทั้งการใช้กิจกรรมที่กำหนดขึ้นเอง เกม สถานการณ์จำลอง สื่อปฏิสัมพันธ์ การทดลอง หรืองานด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ

2. การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด (Concept Exploration) โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะให้กับผู้เรียนจากสื่อหรือกิจกรรมหลายประเภท เช่น สื่อประเภทวิดีโอบันทึกการบรรยาย การใช้สื่อบันทึกเสียงประเภท Podcasts การใช้สื่อ Websites หรือสื่อออนไลน์ Chats

3. การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย (Meaning Making) โดยผู้เรียนเป็นผู้บูรณาการการสร้างสรรค์องค์ความรู้จากสื่อที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างกระดานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ (Blogs) การใช้แบบทดสอบ (Tests) การใช้สื่อสังคมออนไลน์และกระดานสำหรับอภิปรายแบบออนไลน์ (Social Networking & Discussion Boards)

4. การสาธิตและประยุกต์ใช้ (Demonstration & Application) เป็นการสร้างองค์ความรู้โดยผู้เรียนเองในเชิงสร้างสรรค์ โดยการนำเสนอความรู้ (Presentations) ที่เกิดจากการรังสรรค์งานเหล่านั้นและการนำความรู้ไปใช้

รูปที่ 4 โมเดลห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom Model)

ที่มา: <https://www.google.co.th/search?q=องค์ประกอบทั้ง+4+การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน>

การนำแนวทางการเรียนการสอนด้วยการใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์นั้น สอดคล้องตามแนวนโยบายและมาตรฐานการศึกษาาระดับพื้นฐานวิชาชีพ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน (แผนกลยุทธ์การพัฒนาวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย พ.ศ. 2558 - 2562 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558) ที่ว่า

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการค้นคว้า

- 1) มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ รอบตัว
- 2) เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกันทั้งในและนอกสถานศึกษา
- 3) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน

การจัดการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ในระดับอุดมศึกษาเป็นแนวทางการเรียนการสอนที่สามารถสร้างแรงจูงใจและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนในปัจจุบันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงแต่ควรตั้งอยู่ในหลักการยึดประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถประยุกต์ใช้ให้เข้ากระบวนการอื่น ๆ เพื่อสามารถผลิตบัณฑิตให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้ ดังนั้น รูปแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) จึงเป็นแนวทางในการที่จะนำมาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งถ้าจะนำไปใช้จริงจะต้องมีการทดลองหรือหาประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น โดยเริ่มจากการเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้ที่ถ่ายทอดความรู้หน้าชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว เป็นครูจะต้องสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาที่บ้าน ซึ่งสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น ทำคลิปวิดีโอสั้น ๆ เกี่ยวกับบทเรียนทางด้านนาฏศิลป์ โดยนำขึ้นสู่ระบบเว็บไซต์ YouTube หรืออาจเป็นไฟล์สำหรับดาวน์โหลดที่รับฝากข้อมูลเพื่อแจกผู้เรียน การทำ Blog ความรู้ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในช่องทางต่าง ๆ เช่น ตั้งกลุ่มใน Line หรือ Facebook เพราะในยุคนี้มีความเจริญด้านเทคโนโลยี ผู้สอนจึงควรใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสื่อสาร และนำไปใช้ในอนาคตให้การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านของผู้เรียนเป็นความจริงมากที่สุด

นาฏศิลป์ไทยในสังคมปัจจุบัน

นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะประจำชาติที่ควรแก่การรักษา ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชนชาติที่ว่าด้วยสุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องของความงามที่สัมผัสได้ด้วยตา หู จมูก และปาก แสดงให้เห็นถึงรากเหง้าพื้นฐานความเป็นชาติที่สืบเนื่องมาจากบรรพชน เป็นเครื่องยืนยันถึงอดีต ความเป็นมา และวัฒนธรรมที่สั่งสม อันมีคุณค่ายิ่งของชาติไทย คำว่า "นาฏศิลป์" ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

นาฏ หมายถึง น. นางละคร นางพ่อนรำ ไทยใช้หมายความว่า หญิงสาวสวย เช่น นางนาฏ, นุชนาฏ

นาฏกรรม หมายถึง น. การละครหรือการพ่อนรำ

นาฏศิลป์ หมายถึง น. ศิลปะแห่งการละครหรือการพ่อนรำ

ดังนั้น นาฏศิลป์ไทยจึงเป็นศิลปะการแสดงที่ใช้การเคลื่อนไหวของร่างกายของมนุษย์ นับเป็นศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เกิดขึ้นจากการเลียนแบบธรรมชาติและการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในแต่ละสังคมของวัฒนธรรม ซึ่งลักษณะของการแสดงออกเป็นที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมของเผ่าพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ความมีคุณค่าที่แฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาของคนสังคมไทย เป็นศาสตร์และศิลป์ที่รวมเอาศิลปะหลายแขนง ทั้งที่เป็นศาสตร์ด้านปราชญ์และศิลปะของชาวบ้าน และศิลปะที่สืบทอดกันมาในราชสำนัก จึงมีลักษณะความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่แตกต่างกันออกไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมโดยการแพร่กระจายของอารยธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากนานาประเทศ จึงได้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้มีแบบแผนความวิจิตรงดงาม ที่มีความเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ และสร้างมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย (ประวิทย์ ฤทธิบุญ, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ ยังมีผู้เชี่ยวชาญและผู้รู้ได้ให้ความหมายของคำว่า นาฏศิลป์ ในแง่มุมต่าง ๆ ไว้ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายถึงกำเนิดและวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ที่ผูกพันกับมนุษย์ ดังนี้ (อ้างในสุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547: 1)

“การฟ้อนรำ ย่อมเป็นประเพณี ในเหล่านุชนิยทุกชาติทุกภาษา ไม่เลือกว่าจะอยู่ ณ ประเทศถิ่นสถานใดใด ในพิภพนี้ คงมีวิธีการฟ้อนรำตามวิสัยชาติของตนด้วยกันทั้งนั้น อย่าว่าแต่มนุษย์เลย ถึงแม้สัตว์เดรัจฉาน ก็มีวิธีฟ้อนรำ ดังเช่น สุนัข กา ไก่ เป็นต้น เวลาใดที่สบอารมณ์มันเข้ามันก็เต้นโลดครีตกทรายทำกิริยาท่าทางได้ต่าง ๆ ฯลฯ”

อาจารย์ธนิต อยู่โพธิ์ ได้ให้ความหมายของนาฏศิลป์ ไว้ดังนี้ (อ้างในจาดุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2525: 9)

“คำว่า นาฏยะ หรือ นาฏะ ความจริงมีความหมายรวมเอาศิลปะ 3 อย่างไว้ด้วยกัน คือ การฟ้อนรำหนึ่ง การบรรเลงดนตรีหนึ่ง และการขับร้องหนึ่ง หรือพูดอย่างง่าย ๆ คำว่า นาฏยะ มีความหมายรวมทั้งการฟ้อนรำ ขับร้องและระบำดนตรีด้วย ไม่ใช่มีแต่ความหมายเฉพาะศิลปะแห่งการฟ้อนรำอย่างเดียวดังที่ท่านเข้าใจกัน”

สรุปได้ว่า นาฏศิลป์ เป็นศิลปะที่มนุษย์แสดงออกเพื่อสื่อสารความรู้สึกทางด้านอารมณ์ มีวิวัฒนาการมาพร้อมความเจริญของมนุษย์ มีการจัดระเบียบแบบแผนให้เกิดความงดงาม ประกอบไปด้วย การร้อง การรำ และการบรรเลงดนตรี นาฏศิลป์ไทยในอดีตมีบทบาทสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย บทบาทในงานสำคัญของหลวงพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน รวมถึงการสร้างความเป็นหนึ่งให้กับผู้คนในสังคม เช่น การแสดงลิเก ละคร โขน เพลงพื้นเมืองต่าง ๆ เมื่อสังคมปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นาฏศิลป์ไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างในอดีต

การแสดงนาฏศิลป์ของไทย ปรากฏในรูปแบบของการละคร ฟ้อน รำ ระบำ เต้น การแสดงพื้นเมือง ภาคต่าง ๆ ซึ่งมีการขับร้องและการบรรเลงดนตรีรวมอยู่ด้วย ถือกำเนิดขึ้นมาจากธรรมชาติ ความเชื่อ ศาสนา ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ผสมกับได้รับอารยธรรมจากประเทศอินเดียที่มีความเจริญก้าวหน้าทางศิลปวิทยาการ ทางด้านต่าง ๆ ต่อมาได้มีการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนกลายมาเป็นนาฏศิลป์ไทยที่มีแบบแผนอย่างเช่น ในปัจจุบัน

การประยุกต์ใช้ห้องเรียนกลับด้านกับนาฏศิลป์ไทย

“การเรียนรู้ที่ดีกว่า ไม่ได้มาจากการที่ครูค้นพบวิธีการสอนที่ดีกว่า แต่เกิดจากการที่ครูได้ให้โอกาสที่ดีกว่า แก่ผู้เรียนรู้ให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง” วงการศึกษาของไทยได้มีการคิดค้นเพื่อพัฒนารูปแบบทางการ เรียนรู้และรูปแบบการสอน เพื่อก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงกับบริบทเชิงสังคม ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง กับโลกแห่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาค้นคว้าสูง ภายใต้ กระแสแห่งการปฏิรูปการศึกษาไทยในปัจจุบันที่มุ่งพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา โดยรวมเป็นไปตามปรัชญาแนวคิดของการพัฒนาโดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learners Center) ก้าวสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต ห้องเรียนเป็นหัวใจของการพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน สังคมยุคใหม่ ผู้เรียนยุคใหม่มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้สอนยุคใหม่ต้องพัฒนาตนเองเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีลักษณะที่มีคุณภาพ “ห้องเรียนกลับด้าน” จึงกลายเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ห้องเรียนให้เกิดคุณค่าแก่เด็กโดยใช้ฝึกประยุกต์ความรู้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบ “รู้จริง (Mastery Learning)” ด้วยแนวคิด “เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน” กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทางนั้นจะมุ่งเน้นการสร้างสรรค องค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ตามทักษะ ความรู้ ความสามารถและสติปัญญาของแอกทีบบุคคล (Individualized Competency) ตามอัตราความสามารถทางการเรียนแต่ละคน จากมวลประสบการณ์ที่ครูจัดให้ผ่านสื่อเทคโนโลยี ICT หลากหลายนอกชั้นเรียนอย่างอิสระทั้งด้านความคิดและวิธีปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนแบบเดิมที่ครูจะเป็น

ผู้ป้อนความรู้ประสบการณ์ ให้ผู้เรียน ห้องเรียนแบบกลับด้านจะเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครู เป็นผู้อำนวยความสะดวกอย่างแท้จริง ไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้แต่จะสร้างแรงบันดาลใจในการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อ การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เมื่อเข้าชั้นเรียนนักเรียนและครูจะมีส่วนร่วมในการสร้างวิธีการเรียน อย่างมีคุณค่า (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

การศึกษาอาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปมากมายจากในอดีต หากสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงก็คือ ความเข้มข้นของเนื้อหาทางด้านนาฏศิลป์ไทย เพราะถ้านักเรียนมีพื้นฐานความรู้ที่ดีจะไปศึกษาต่อในเรื่องใด ก็ย่อมทำได้ง่าย แต่หากความรู้ไม่ดีแล้วถึงแม้จะมีเครื่องมือช่วยสอนที่ทันสมัยเพียงใด นักเรียนก็จะเต็มไปด้วย ความเบื่อหน่ายท้อแท้ ไม่อาจซึมซับความรู้ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย อย่างไรก็ตามวิธีการสอน จะต้องมีความแตกต่างจากในอดีต ซึ่งเคยเน้นให้ครูเป็นผู้สอนเท่านั้น แต่ในศตวรรษที่ 21 จะต้องเน้นไปที่ผู้เรียน โดยเฉพาะการให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงอย่างนาฏศิลป์ ยิ่งถ้าเป็นผลงานที่ใช้ได้จริงก็ยิ่งเป็นประโยชน์ ต่อสังคมอีกด้วย เช่น การสอนนาฏศิลป์ไทย โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ผ่านการเรียน ด้วยตนเองจากสื่อวิดีโอ (Video) นอกชั้นเรียนหรือที่บ้าน ส่วนการเรียนในชั้นเรียนปกตินั้นจะเป็นการเรียน แบบสืบค้นหาความรู้ที่ได้รับร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้น โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือชี้แนะ ซึ่งการจัดการเรียน การสอนแบบห้องเรียนกลับด้านนั้นจะมุ่งเน้นการสร้างสร้งองค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง

การเปลี่ยนแปลงของโลกหลาย ๆ ด้านทำให้เกิดแนวคิด รูปแบบ และวิธีการเรียนรู้ใหม่ ๆ ในการ จัดการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดจากการสะสมพัฒนามาจะล้าสมัยไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์คิดค้นองค์ความรู้ใหม่ และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเรียนรู้จากสถาบันการศึกษาไม่เพียงพอ ต่อการทำงานและดำเนินชีวิตได้ตลอดไป การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตามแนวคิดใหม่ พร้อมทั้งทักษะการคิด วิเคราะห์ เพื่อใช้ในการแสวงหาความรู้ แก้ไขปัญหา และกลั่นกรองข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และดำเนินชีวิต ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม และจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนิน ชีวิตร่วมกันด้วยความสงบสุขเป็นบทบาทสำคัญของสถาบันการศึกษา ซึ่งจะหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีความสามารถ ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เนื่องจากการเรียนรู้ยุคใหม่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการ ดำเนินชีวิตอย่างแท้จริงโดยไม่จำกัดอยู่ภายในสถาบันการศึกษา ผู้เรียนจึงต้องสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจาก แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งความรู้มหาศาลที่อยู่ในเว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ไร้ขีดจำกัด

บทสรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น แนวคิดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านไม่ใช่ให้นักเรียนเท่านั้นที่เรียน กลับทาง แต่ครูต้องกลับทางด้วย คือ ต้องเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อนำมาปรับใช้ในการสอน อีกทั้งการจัดกิจกรรม ในชั้นเรียน ครูต้องให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายเพื่อนำไปสู่การสรุปที่ถูกต้อง ซึ่งการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านสามารถนำมาใช้ในการสอนนาฏศิลป์ไทยได้และจะทำให้นาฏศิลป์ไทย ไม่เป็นสิ่งที่โบราณ คร่ำครึ ไม่เข้ากับสังคมยุคสมัยปัจจุบัน และไม่ใช่วิชาที่น่าเบื่ออีกต่อไป เพราะช่วยกระตุ้นให้ครู มีความคิดใหม่ ๆ ที่จะปรับเนื้อหาวิชาให้น่าสนใจและเหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรมในชั้นเรียนที่จะช่วย ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ และทักษะของตนเองให้เพิ่มมากขึ้นและก้าวทันต่อความเจริญก้าวหน้าในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ และอาภรณ์ มนตรีศาสตร์. (2525). *นาฏศิลป์เพื่อการศึกษาเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: ครูสภา.

ประวิทย์ ฤทธิบุญ, (ม.ป.ป.). *นาฏศิลป์ไทย: สู่ทางวัฒนธรรมที่มากกว่าความบันเทิง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10

พฤษภาคม 2562, จาก URL

<http://www.repository.rmutt.ac.th/bitstream/handle/123456789/2288/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B2%20106-137.pdf?sequence=1>

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปป์ และเพ็ญวีย์ ยินดีสุข. (2558). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โมเดลห้องเรียนกลับด้าน. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2562. จาก URL

<https://www.google.co.th/search?hl=th&biw=1366&bih=576&tbm=isch&sa=1&ei=DkLgXPjvE8r0vgT1oYioCA&q=องค์ประกอบทั้ง+4+การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน>

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2562. จาก URL

<https://loan2814.wordpress.com/2016/11/02/what-is-clipped-classroom>

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

_____. (2560). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.

วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย. (2558). *แผนกลยุทธ์การพัฒนาวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย พ.ศ. 2558 - 2562*

ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558).

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 - 2477*. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). *ห้องเรียนกลับทาง: ห้องเรียนมิติใหม่ในศตวรรษที่ 21*, สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2562.

จาก URL <http://phd.mbuisc.ac.th/academic/flipped%20classroom2.pdf>

McMahon, Wendy. (2013). *The Flipped Classroom 101*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2562, จาก URL

http://www.downloads01.smartech.com/media/sitecore/en/pdf/smart_publication/edcompass.pdf

Jonathan Bergmann. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2562. จาก URL

<https://www.google.co.th/search?q=Jonathan+Bergmann&hl=th&tbm>